

НЕОБХОДИМА Е СЕРИОЗНА КОРЕКЦИЯ В ПОЛИТИКАТА НИ СПРЯМО МАКЕДОНИЯ

Доц. д-р Чавдар Николов

Масмедийно налаганите в публичното обществено мнение представи за геополитическата и геоикономическата обстановка на Балканите и за нейното развитие в непосредствена перспектива след приемането ни в Европейския съюз са като правило крайно оптимистични. На хоризонта като че се задава своего рода „край на историята“ по български, чертае се някаква направо аркадийна картина на регионална хармония, на своеобразен идеален, безконфликтен свят, която по същността си обаче е дълбоко наивистична, повърхностна и лишена от трезв реализъм. Това от своя страна не е особен комплимент за качествата и далновидността на родните геостратези.

Защото ако елементарно сменим обичайния ракурс за анализ с противоположния, то във въпросния случай „дъгата на сигурност“, която България и Румъния образуват като членки на НАТО и на ЕС, може да бъде разглеждана и като менгеме, в което се намира нашата държава, притисната между огнищата на нестабилност в Западните Балкани и тези в Близкия и Средния изток. Самата обстановка следователно налага (наред със стриктното изпълнение на съюзническите ни задължения и съответния интеграционен „трансфер на суверенитет“) също така изработването и провеждането на съответстваща на балканските предизвикателства обоснована политика на национално ниво. Такава национална политика може да бъде наречена и допълваща, но това няма да бъде съвсем точно, защото често да се открие глобалното равнище и глобалната съставка в регионалните форми и специфики е непосилно трудна задача, отговорите на която биту-

ват по-скоро в сферата на софистиката, отколкото в прагматизма на ежедневието.

Последното важи в най-голяма степен по отношение на политиката на нашата страна към Македония. Изявлението на министър Ивайло Калфин, че София ще подкрепя Скопие по пътя към Евросъюза, ако от нейна страна „няма агресия към българската нация или история“ и при „наличие на уважение към общото културно-историческо минало и добросъседството с България“¹ може да се тълкува като начало на една дългоочаквана, отдавна препоръчвана от научните среди у нас² и наболяла сериозна корекция в досега декларираната от българските правителства на прехода безусловна подкрепа на Македония в нейната евроинтеграция.

След като идеолозите на македонизма експлицитно показаха, че не доразбират и погрешно оценяват изконно неконфронтационната, конструктивно доброжелателна и в ред случаи „всеопрощаваща“ досегашна политика на България спрямо Македония, обективно допринесла за държавното ѝ укрепване в изминалите години след обявяването на незивисимостта ѝ, явно е дошло време за изменение на профила на българската позиция в контекста. Тоест дошло е време македонстващият политически елит в съседната нам държава посредством налагането на европейските стандарти за демокрация и предявяването на европейски изисквания за научна добросъвестност да бъде изправен пред избора или да каже и да напише историческата истина за българския произход на преобладаващата част от населението във Вардарската република, за неразделността на неговата история от историята на българския народ поне до 1944 година, за коминтерновския произход на македонската нация и език, за физическото унищожаване на 20 000 българи след Втората световна война, за репресиите спрямо българското самосъзнание по „закона за македонската чест“, или въпросният елит алтернативно да се откаже от амбициите за присъединяване на страната си към Евросъюза. Към задължителните предусловия за членство на Македония в

¹ Цитирано по в-к „Труд“ 26.07.2006.

² Вж. примерно Ч. Николов във в-к „Дума“ 14.12.2004.

ЕС следва да се прибави и възстановяването на унищожените, обругани и фалшифицирани паметници на българската култура и история на територията на страната.

За България отстояването на българщината в Македония днес въобще не е предмет на реваншизъм, а е есенциално измерение на националната историческа себеидентификация, за която никой не очаква тя да се размие и изчезне в Обединена Европа.³ Препратката към Дьоголовата „Европа на нациите“ и понастоящем звучи точно толкова актуално, колкото и преди четири десетилетия. Друго, различно от това мнение, разбира се, е допустимо да се дискутира, но то само по себе си би изисквало привеждането на сериозна и подробна аргументация.

Македонизмът, макар невявяващ се първостепенна геостратегическа заплаха за националната ни сигурност, напоследък показва, че е набрал точки на международната арена. Нека да си припомним, че страната ни не получи поисканата от Ватиканна частица от мощите на Св. Кирил включително заради аргумента, че и Македония щяла да има претенции. Иредентизмът, проповядван от политически групировки като ОМО „Илинден“ – Пирин, също не бива да бъде подминаван с пренебрежение, тъй като, макар и маломощно и понякога даже комично като обхват, все пак подобни формирвания са сепаратистки, работят срещу българския национален интегритет. А това е феномен, срещу който никоя европейска държава не може да си позволи да не реагира и противодейства.

„Зачеркването“ на македонизма (и това е повече от ясно) би снело голяма част от геостратегическото напрежение, идващо у нас от югозапад. Но дали евентуалното възвръщане на Македония към българските ѝ корени може да е в интерес и за населението на самата Македония?

³ В контекста на предимствата, които членството в НАТО и в ЕС дават на България за отстояване на националния си интерес и за предприемането на препоръчаните по-горе действия спрямо Република Македония, ще препратя и към моята статия „Геостратегическа и геоекономическа обстановка на Балканите“ в сп. „Международни отношения“ бр. 4/2005 г.

Българският и европейският натиск за подробна ревизия на оруелианската македонска история и на доминиращите официозни възгледи в нашата балканска съседка безспорно биха могли да отприщят един прогнозируемо нелек, неравен, сложен и противоречив процес. Трябва да се има предвид, че антибългарският македонизъм е идеология, тоталитарно налагана в Република Македония в продължение на повече от четири десетилетия. На нейна основа са формирани голяма част от новата македонска интелигенция, политическият елит и кадровият състав на органите за сигурност и армията. Всички те продължават да са в огромна степен професионално и битово-жителски обвързани с македонизма. Малко странно, но икономически аргумент в полза на македонизма и понастоящем се явява също така носталгията по по-високия в сравнение с българския в миналото жизнен стандарт в югославска Македония.

В средносрочна перспектива (такава от десетилетие – десетилетие и половина) обаче възстановяването на историческата истина за произхода на Македония и македонците се явява опция, по-печеливша от опцията, която предлага македонизмът.

Българският национализъм е достигнал такъв стадий, при който той, въпреки ексцесиите на реториката, е практически неразличим по съдържание от влаганото в понятието патриотизъм. Национализмът на българите вече може спокойно да приема успоредното развитие на „българското начало“ в две държави. Тринадесетстолетийната народностност и вековната държавност обективно са допринесли национализмът у нас да е същностно помъдрял, умерен, позитивен и при всичките му вербални „бури в чаша вода“ да се характеризира със значително повече „за“, отколкото „против“. Така, макар и с проблеми, българският етнически модел днес изглежда неизмеримо по-перспективен от този в Македония.

Македонизмът е национализъм, открояващ се най-напред с иманентна липса на автентичност, национализъм с фундаментален дефицит на необходимата за целта критична историческа и интелектуална маса. Затова македонизмът може да бъде само

такъв, какъвто е той днес – истерично комплексарски, малограмотен, дребнаво балкански и „анти“, сиреч – без възможност за изява и съществуване при отсъствие на набеден конкретен враг.

Неизвестните пред държавното бъдеще на Македония идват точно от такъв тип национализъм, какъвто е македонизмът. В известен смисъл българският етнически модел и неговото „национално коректно“ взаимстване могат да бъдат и шансът за държавното бъдеще и етническият мир в Македония. В този ред на мисли употребеният преди години с негативна натовареност от бившия македонски президент Киро Глигоров термин „ре-българизация“ би могъл да се окаже необходимата конструктивна социална рецепта за Скопие.

Времето, когато у нас работната заплата бе три-четири пъти по-малка от тази в Македония, принадлежи безвъзвратно на миналото. А и изпреварващият през последното десетилетие икономически напредък на България непременно ще бъде ускорен от европейското ни членство. Традиционната индустриална зависимост на Македония от Сърбия с течение на времето обективно следва да се трансформира в такава от ЕС, просто защото на Сърбия обективно ѝ липсва потенциалът на индустриален център, около който евентуално да може да гравитира Македония и за в бъдеще.

Междувременно, в годините на прехода, неусетно се разви осезателна зависимост на туризма в Македония от потоците, идващи от България. Кое то собствено не е за учудване с оглед наличността на съществени артефакти на територията на републиката, пряко свързани с българската историческа фактология и митология. Подобни връзки и зависимости вече се набелязват и в областта на македонското селско стопанство.

При всяко положение обвързаността на икономиките на двете страни и тяхната взаимозависимост ще се задълбочат и чрез транспортно-инфраструктурното им преплитане. И тук е мястото да бъдат посочени две неща. Първо, явно неслучайното многогодишно симулативно изграждане на железопътната линия на македонска територия, свързваща двете столици през

Гюешево. И второ, стратегическата недалновидност на българското правителство, поверило изграждането на автомагистрала „Струма“ на македонска фирма.

Отделно внимание в сферата на актуалните българо-македонски отношения заслужава въпросът за издаването на български паспорти на македонските граждани, доказващи българския си произход. Няма спор, че сегашната процедура е излишно бюрократизирана и усложнена. Но от друга страна вече доказано се злоупотребява с получаването на „европски паспорт“, както го наричат в Македония. По този начин се стига до заключението, че раздаването на български паспорти не може да бъде абсолютният „вълшебен“ инструмент за защита на българския дух в Македония. Кръгът следователно естествено се затваря и наново опираме до потребността от предявяване на европейски критерии и налагане на европейски стандарти на македонските политици. Неслучайно бившият посланик на Република България в Република Македония г-н Александър Йорданов говори за проблем, „свързан със степента на европеизация и демократизация на македонското общество“.⁴

Преминаването на българската външна политика спрямо Македония от безусловна към небезусловна подкрепа може на пръв поглед да се възприеме като тънък дипломатически нюанс, който обаче би трябвало да е многозначителен и с далечен прицел. Проблемите на външната ни политика през годините са идвали не на последно място от липсата на състоятелност, последователност и приемственост. Може само да се изрази надежда настоящият случай да не се окаже такъв. Българският национален интерес не може ефективно да бъде защитаван косвено в духа на горчивата забележка на професор Божидар Димитров: „Дори и ние да сдадем фронта, издигнат от Ивайло Калфин, Гърция никога няма да се откаже от противопоставянето на агресията срещу историята си.“⁵

⁴ Вж. в-к „Труд“ 26.07.2006 г.

⁵ Вж. в-к „Политика“ 28.07.-03.08.2006 г.

Неотговорният, несамостоятелно мислещият политически елит се явява огромен риск за всяка една нация. Погледнат в този ракурс „македонският въпрос“, неговото историческо развитие и сегашните му измерения са адекватно отражение именно на качествата, или по-точно на липсата на съответни качества, характеризиращи българските политици. В заключение препоръките по необходимост трябва да придобият формата на пожелания, а именно предстоящото „европейско битие“ в кратки срокове да окаже положително възпитателно влияние върху „политическата класа“ у нас, включително по въпросите с национални измерения, какъвто безспорно се явяват взаимните ни отношения с Република Македония.